

A fasizmus ezeket ma is egyenjogú, azonos értékű olaszoknak tekinti, akik előtt nyitva áll a párt és hivatalok kapuja. *Ettore Ovazzo*, akinek folyóirata, a *La nostra Bandiera* köré az olasz cionizmusellenes zsidók gyülekeznek, a *Sionismo bifronte* (A kétarcú cionizmus, Róma, 1936) című könyvében a következőket mondja: „Mi olaszok vagyunk, a nagy Roma-anya fiai, Olaszország a hazánk, más hazát nem ismerünk.“ Könyvének egy más helyén Mussolini egyik, a *Popolo d'Italia*-ban megjelent szavait idézi: „Az új Cion itt van az olasz zsidók számára, a mi imádott hazánkban... Azt hisszük, hogy az olasz zsidók elég intelligensek ahhoz, hogy abban az egyetlen országban, ahol sohasem volt antiszemitizmus, nem idézik föl...“

Az idők azonban egyre változnak. Az utolsó évek emlékezetes nürnbergi pártkongresszusai mindinkább hintik a magvait — elsősorban az olasz sajtóban — egy aktív antiszemitizmusnak. Egy csomó olasz közíró felfogását mindinkább elborítja a német faji mithosz sugárzása. Már viták jelentkeznek a zsidókérdéssel kapcsolatban, s már akad képviselője a kérdés német felfogásának *Preziosi*, a *Vita Italiana* kiadójának személyében. Ő dobja be először az olasz közvéleménybe a tipikus német formulákat. Közben azonban a cionizmust visszautasítja azzal a megokolással, hogy a cionizmus megvalósítása lehetetlenség. Az egyetlen megoldást abban látja, hogy a zsidó univerzalista imperium gondolatával (?) szemben egy másik ugyanilyen erős imperium gondolatot kíván szembeállítani, — a római imperium gondolatát. *Preziosi* nyomán persze világosan annál kevésbé látható, mert ő maga sem tudja határozottan tisztázni a kérdést. Mindenesetre, bár a közvéleményben, mind több a nyoma a zsidókérdés német értelmezésének, hivatalosan a helyzet változatlan, ha ugyan az olasz Kelet-Afrika számára hozott új törvényekben nem egy jelentős változás előjelei jelentkeznek. A kelet-afrikai törvényekkel kapcsolatban olasz törvények első ízben utasítják vissza egy a Birodalom határain belül élő nép asszimilációját. Ezzel a törvénnyel megtörtént az első jelentős lépés arra, hogy hasonló, Abessziniában bevezetett tilalmak adott esetben Itáliában is életbe léphessenek.

Tért nyer Itáliában a faji kérdés iránti érdeklődés is. Mind több olyan könyv jelenik meg, ami — német behatásra — a faji gondolkodást és szemléletet népszerűsíti. Ne tagadjuk el: *Federico Federici Nazional-socialismo* című könyve intern olasz könyvsiker. Azonkívül: az angol Palesztina-terv közzététele óta, amióta világos, hogy Anglia politikai és gazdasági támpontul készül kiépíteni a zsidó államot, egy Itália számára életbevágóan fontos földrajzi ponton, azóta a zsidókérdés, általában a zsidók megítélése mind jelentősebb változatokkal bővül Itáliában.

(*Szacsavay Gusztáv*)

RUTHERFORD. Az anyagi világ belső szerkezetének megismerése és vele egész tudományos szemléletünk még századunk elején forradalmi változáson ment át. Egész a múlt század végéig, az anyag felépítésére vonatkozó összes megismeréseink az anyagok folyadék és gázállapotában megnyilvánuló tulajdonságainak vizsgálatából fakadtak. Ezek a megismerések merev elméletkomplexumhoz vezettek, mely az anyag felépítésében az atomot, mint végső homogén elemet tekinti. Az atom sztatikus nyugalmi állapot. Az atomok között kevéssé ismert, egyensúlyban levő erők léteznek, melyeknek megzavarása vegyi reakciókat idéz elő. A XX. század elején a fizikai és kémiai kutatások azonban új jelenségek sokaságát tárták fel, új fogalmakat vezettek be. Az atomról alkotott elgondolásunk gyökeres változáson ment keresztül. Az atomot nem tekinthetjük többé sztatikus, egyenletesen alkotott valaminek. Bonyolultan összetett dinamikus világ ez, melyben hatalmas erők működ-

nek. A rádióaktívitás jelenségeinek vizsgálata azt mutatja, hogy az atomok belsejében elektromos töltéseknek kell lenniök. Az atomfizika kutatóinak legkimagaslóbb alakja a most elhunyt *Rutherford* volt. *Rutherford* az alfa sugarak anyagi térben való diszperziójának megfigyeléséből indult ki atommodellje megállapításakor. Az alfa-sugarak pályája u. i. ha anyagi rétegen száguldnak át, elhajlik. Mi okozza az alfa részecskék e nagymérvű elhajlását? A pozitív töltésű alfa részecskékre az anyag atomjainak pozitív töltése részéről igen nagy taszító erőnek kell hatnia, hogy a nagysebességű alfa részecskéket utjukból eltérítse. Viszont ilyen nagy erő csak nagyon kicsi kiterjedésű pozitív töltésből eredhet. Ez a nagyon kicsi térfogatú pozitív elektromos töltés teszi az atom tömegének legnagyobb részét. *Rutherford* tehát az atom központjában pozitív elektromos töltésű tömeget vesz fel, mely körül negatív elektromos töltésű elektromok helyezkednek el. A negatív töltések összege ugyan akkora, mint a központi tömeg pozitív töltése. Szükségképpen az elektronok az atomban nem lehetnek nyugalomban, mert különben a központi tömegbe esnének. *Rutherford* szerint az elektronok úgy keringenek a központi tömeg körül, mint a bolygók a Nap körül. Ez a hasonlat azonban nemcsak formai, mert sokkal mélyebbre ható alapja is van. Így az intra-atomikus erők hasonló törvényszerűséggel működnek, mint a gravitációs erő. — *Rutherford*nak ez az elmélete, mely a modern atomfizika alapját teszi, az újabb kutatások sorozatát indította meg. Így *Bohr*, a kvantumelméletet alkalmazta *Rutherford* elméletére. A legújabb kutatások pedig azt mutatják, hogy az atommag maga is roppant bonyolult összetételű rendszer, melynek összefüggéseit még csak a jövő kutatásai derítik ki. (*Garvai Lajos*)

A MAROSVÁSÁRHELYI TALÁLKOZÓ számos társadalomtörténeti vonatkozása közül egy különösen szembetűnő: az erdélyi magyar középosztály változott viszonya a magyar néptömegekhez. A magyar értelmiség mozgalmas négyországi életében a világháborús változások óta vissza-visszatérő jelenség a népszerűség, a népkutatás, a népsors rapszódikus-hősi vállalása. Polgáriasultabb viszonyok között a néptömegek újabb és újabb térhódítása jelzi a közéleti haladás egy-egy komoly fordulatát. A mi eltorzult történelmünkben már az is haladásnak számít, ha a szellemi élet képviselői el-elmerészkednek a széles néptömegek helyzetének felmutatásáig és társadalmi magaslatokról rokonszenvüket nyilvánítják munkással, földművessel szemben. Csakis társadalmunk szervi elmaradottságával — egy megakasztott és elurizált magyar polgáriasság felemáságával — magyarázható, hogy nálunk ifjúsági megmozdulások, irodalmi csaták, szellemi állásfoglalások helyettesítik a gazdasági, politikai és társadalmi téren elsikkadt népi történéseket. Az erdélyi magyar fiatalok október első napjaiban lezajlott gyűlése, a *Vásárhelyi Találkozó*, még ebben az általános magyar történelmi korlátozottságban is újat tudott adni: fiatal értelmiségünk kilépett különvalóságából s az egyszerű néposztályokkal közös célkitűzésekben szövegezte meg saját reális programját.

Marosvásárhelyen annak az új kisebbségi nemzedéknek a képviselői gyűltek össze, amely már a világháború után kialakult új történelmi helyzetben érte el férfikorát. Új ebben a nemzedékben az is, hogy szabatos önmeghatározással különbözteti meg magát az előtte járt nemzedéktől. „A más elgondolásokban és más körülmények között nevelkedett nemzedék — jelentették a Vásárhelyi Találkozó előkészítői — nem tudta beletalálni magát az adott helyzetbe s így a vezetés gyakran óriási nehézségekbe ütközött és téves utakon járt. Időközben az impériumválto-